

Vastuusta

Daniel Nylund

Katso tuoreempia kirjoituksiani; [Teoblogi](#)

Suomalaisessa kristillisessä perinteessä (luultavasti se on kyllä ihan yleismaailmallinen juttu) on niin tiukalla käsitys, että Jumalan suurin unelma suhteessa ihmiseen on tottelevainen Jumalan lapsi. Roskaa sanon minä. Sekö on sinun suurin unelmasi suhteessa omiin lapsiisi?

Varhaisin Raamatun historia kuvaa edelleen ihmisiä, joilla on selviä näkyjä ja kuulohavaintoja Jumalasta. Vähitellen Jumalan äänen kuuleminen siirtyi harvoille ja valituille profeetoille. Kun heitäkin tarkkailee historiallisessa järjestyksessä voi havaita kuinka vasta profeettojen kauden loppupuolelle esiintyi yhä enemmän päätään raapivia tuskaisia profeettoja, jotka itsekkin asettivat kyseenalaiseksi kuulemansa äänet. Lopulta Jumalan puhe sammui kokonaan ja seurasi 400 hiljaista vuotta, jonka aikana Israelin kansalla ei ollut yhtään profettaa. He jäivät yksin itsensä kanssa. Tämä yksinäisyys pakotti heidät selkeämmin tiedostamaan oman identiteettinsä ja vastuunsa. Tässä vaiheessa he alkoivat kerätä kirjoituksiaan yhteen. Heistä tuli kirjan kansa. Kansan identiteetti selkeni, mutta vain sen kautta, että kansalaisten yksilötietoisuus syveni. Tämän kauden lopussa Jeesus syntyy ihmiskuntaan ja aloittaa uuden aikakauden sen historiassa.

Jeesus ei enää puhunut kokonaiselle kansakunnalle sen johtajien kautta. Hän kohtasi jokaisen erikseen. Nyt oli alkanut aika, jolloin ei käännettykään Jumalan puoleen kansakunnittain, heimoittain tai perheittäin, vaan yksilöinä, tietoisien ja vastuullisten valinnan kautta.

Mikä on meidän vastuumme tiedostamisesta itsestään? Voimmeko tahallisesti olla tiedostamatta, jotta välttyisimme vastuulta? Voimmeko pyrkiä tiedostamaan, jotta kasvaisimme syvempään vastuuseen?

Johtuuko tiedostamattomuutemme kyvyttömyydestä vai haluttomuudesta?

Itse en usko, että kaikki sokeus ja tiedostamattomuus on edesvastuuttomuuteen oikeuttavaa invaliditeettia. Emme ainakaan kokonaan ole oman sokeutemme onnettomia uhreja. Ongelma ei aina ole kyvyttömyydessä nähdä vaan haluttomuudessa katsella. Me salaamme itseltämme asioita, joita emme halua katsella. Sen jälkeen me salaamme itseltämme oman salaamisemmekin.

Kuka se sanoikaan, että "Sydän on petollinen yli kaiken."

Elämän pirulliseen siunauksellisuuteenhan kuuluu sekin, ettei voi saada kaikkea - täytyy valita. Joka ei suostu kantamaan omaa valinnan vastuutaan, kerää elämäänsä piilovihaa niitä ihmisiä ja auktoriteetteja vastaan, joille on antanut oman vastuunsa. Joku kirkkoisista on sanonut, että "Pohjimmiltaan voi iloita vain siitä, minkä itse on valinnut."

Vastuun kierto.

Uskovaisilla on aina ollut taipumus kiertää oma vastuunsa vetoamalla näkymättömän maailman salaperäisiin voimiin. Jumalan äänet, Saatana, demonit ja pahat tai hyvät henkivoimat ovat saaneet kantaa vastuun lukemattomasta ihmisen tekemästä tyhmyydestä ja vääryydestä.

Valinnantekotuskassa tai sitkeässä päättämättömyydessä on helpottavaa löytää ylliluonnollisen tuntuinen johdatus. Se ikään kuin korvaa valinnan ja vastuu siirtyy johdattajalle.

Mies, joka haluaa kiertää oman vastuunsa perheen koosta voi sanoa vaimolleen:

"Päätä sinä tuleeko meille lisää lapsia vai ei."

Vaimokaan ei uskalla tehdä siitä päätöstä, joten hän "jättää asian Herran haltuun", mikä käytännössä merkitsee sitä, että hän kaikessa hiljaisuudessa jättää ehkäisyn kokonaan hoitamatta.

Luvan kysyminen sieltä tai täältä, kiellon ja käskyn totteleminen voi johtaa sinänsä "oikeisiin" tekoihin, mutta eivät vastuullisiin sellaisiin, koska vastuu valinnasta jää sille, joka on antanut luvan, kiellon tai käskyn. Kaikkien ristiriitaisten lupien, kieltojen ja käskyjen keskellä vastuullisuutta on se, että kysyt itseltäsi omia arvostuksiasi, asenteitasi ja omaa tahtoasi; kuuntelet mitä ne pohjimmiltaan ovat ja olet uskollinen sille.

On pelottavaa, kun ei enää voi työntää valintojaan kenellekään toiselle, eikä silti itsekään tiedä varmasti, mikä on oikein ja mikä on väärin. Voi olla korkeintaan vakuuttunut ja toimia sen mukaan.

Potilas on aina uhri. Syy on aina tappisilmäisessä isoäidissä, tuppisuisessa isoisässä, neuroottisessa pyhäkoulunopettajassa, viktoriaanisessa äidissä tai isässä, jonka ainoa synty oli olla isä ja naimisissa äidin kanssa, sadistisessa autokoulunopettajassa, masokistisessa naapurinpojassa tai siskossa, jolla oli penis-kateus jne.

Kuka on vastuussa heidän tilastaan? Syyllistä saa lopulta etsiä alkulauman oidipuskompleksista tai alkusolun lisääntymismenetelmistä.

Entä mikä on sen ihmisen vastuu, joka on tullut riippuvaiseksi, todella riippuvaiseksi, sairaalloisen riippuvaiseksi huumeista, pornografiasta, uhkapelistä, toisesta ihmisestä jne? Hän ei vain koe tarvitsevansa jotain tiettyssä elämänvaiheessa, vaan kokee pakonomaista riippuvuutta, jonka turhautumiseen koko elämä tuntuu päättyvän. Hän on valmis uhraamaan mitä tahansa, tärkeimmät ihmissuhteensa, työpaikkansa, omaisuutensa jne, tyydyttääkseen tarpeen, joka on tullut pakkomielteeksi?

Hän sanoo ettei yksinkertaisesti pysty lopettamaan vaikka haluaisikin.

Ehkä parhaiten pystymme punnitsemaan vastuukysymystä kahden äärimmäisen ja vastakkaisen vaihtoehdon kautta:

Ensinnäkin on niitä, jotka kieltäytyvät omasta auttajavastuustaan ja sanovat, ettei alkoholistilla ole ketään muuta syytettävänä kuin itsensä. Eli riippuvainen ihminen tekee jotain, jonka yhtä hyvin voisi olla tekemättä. Hänen käytöksensä ei suinkaan ole "ongelmallista", "sairasta" tai "häiriintynyttä", vaan yksinkertaisesti vastuutonta, väärää tai synnillistä, eikä siihen auta mikään muu kuin, että parantaa tapojaan, tekee parannusta, yksinkertaisesti lopettaa. ” Jos hän ei tee sitä, se vaan johtuu siitä, ettei tahdo tehdä sitä.”

Toisessa laidassa ovat ne, jotka puhuvat vain kehityshäiriöistä, vammasta, sairaudesta, perimästä, olosuhteiden uhrina olemisesta jne. Kysymys on vain asiantuntevan hoidon puutteesta. Vastuu on yhteiskunnalla, joka ei järjestä asianmukaista hoitoa, tai lähimmäisillä, jotka eivät osaa tai halua hoitaa.

Vaikka jälkimmäistä vaihtoehtoa on markkinoitu armollisempana ja sympaattisempana, molemmat vaihtoehdot ovat mielestäni omalla tavallaan julmia.

Ensimmäisen vaihtoehdon julmuus on ehkä ilmeisempi, koska sen tarjoaja on yleensä "terve" ja hyvin pärjäävä ihminen, joka kieltäytyy astumasta hädänalaisen ja orjuutetun rinnalle, auttajana ja tukijana.

Toisen vaihtoehdon julmuus on siinä, että riippuvan ja pakkomielteinen ihminen julistetaan täysin toivottomaksi tapaukseksi, jonka ainoa toivo on asiantuntevassa avussa. Ihmisestä tehdään rikkimennyt koneisto, jolla ei ole mitään valtaa omaan toimivuuteensa ja on täysin sen armolla, että joku suostuu hänet korjaamaan.

Lapsen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu niin monesta psykologisesta näkökulmasta käsin ja niiden ympärille on rakennettu lukematon määrä teorioita. Harvat niistä ovat täysin eksyneet todellisuudesta ja mikään niistä ei ole vakuuttavasti pystynyt antamaan tyhjentävää selitystä tai kuvausta kaikista niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat aikuisen ihmisen kehitykseen. Tämän pitäisi herättää tiettyä nöyryä kunnioitusta ihmisen tavatonta moninaisuutta kohtaan ja niitä loputtoman monimutkaisia taustatekijöitä kohtaan, jotka ohjaavat, tai ainakin vaikuttavat aikuiseen elämään, asennoitumiseen, uskomuksiin ja käyttäytymiseen.

Kuitenkin näyttää siltä, että jokaisen aivotoinnoiltaan suht' koht' terveen aikuisen ihmisen sisikunnassa on se jokin, joka ei välttämättä mahda käytökselleen mitään, mutta, jolla kuitenkin on mahdollisuus ja vapaus valita oma suhtautumisensa käytökseensä ja elämäntapaansa. Vaikka tietty käyttäytyminen on sisäisen pakon sanelemaa, jää kuitenkin mahdollisuus suhtautua siihen monella mahdollisella tavalla. Vaikka emme olekaan vastuussa siihen, mitä meille aikanaan on tehty, olemme ehkä kuitenkin jossain vaiheessa vastuussa siitä miten itse suhtaudumme siihen, mitä meille aikanaan on tehty. Emme sittenkään taida olla aivan kokonaan kasvatuksemme summia. Jossain vaiheessa useimmilla meistä on jonkinlainen kapasiteetti valita suhtautumisemme siihen, miten meidät on kasvatettu. Jos meillä on vapaus valita oma suhtautumisemme ongelmiimme ja jos sillä valinnalla on tärkeä tai jopa ratkaiseva merkitys ongelmista vapautumiselle, kukaan ei ole täysin vailla toivoa.

Vanha kokenut psykiatri William Glasser sanoo kirjassaan Reality Therapy: "Ihmiset eivät käyttäydy vastuuttomasti, koska ovat sairaita. He ovat sairaita, koska käyttäytyvät vastuuttomasti."